

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

„Slogom rasta male stvari, a nesloga sve pokvari“. Narodna poslovice.

Odgovorni urednik i izdavač Josip Haša. — U nakladi tiskare J. Krmpotić i drug. u Puli. — Glavni suradnik prof. Matko Mandić u Trstu.

Istarski sabor.

III. sjednica.

U Kopru, dne 8. julija 1902.

Prisutni: predsjednik dr. M. Campioli, vladin zastupnik c. kr. savjetnik vojiz Fabiani i 29 zastupnika.

K zapisniku.

Pošto je zastupnik Ventrella pročitao zapisnik prvih dvih sjednica, ustao je i vladin zastupnik te reče, da se ima za zadatak I. sjednice izpraviti u tom smislu, da je c. kr. namjestnik — objavljujuć ceski patent o savzu sabora i predstavljajući kapetana i podkapetana, govorio isto tako slovenski koliko i talijanski i da je ovaj svečanog obećanja, pročitao kapetanu talijanski, a podkapetanu hrvatski. Klupah većine čulo se uzvikle porugom: oho! bravo! sada je zadovoljan.

Predsjednik na to izjavi, da pročitani zapisnik nije stenografski zapisnik, ali da ostalom prama izpravak do znanja. Zalim oglasila odobrene zapisnike I. i II. sjednice.

Priobćenja.

Pošto je zast. Rizzi položio svečano obećanje, predsjednik priobći imena predsjednika i izvišteljaj pojedinih sabornih odbora; nadalje razne molbe pripjele sabor, među njimi također onu društva „Narodna Prosvjeta“ (Predsjednik isto je to društvo njegovim praviim hrićim imenom).

Priobći i da se pročitati dva samoobna predloga zastupnika dr. Belli-a i dva za popravak luke Koparske i samonpredlog zastupnika Šbisa' glede nove novih prostorijah za c. kr. urede u Puli.

Ujerenovljenje zastupnikah Spinčića i Mandića.

Zastupnik Ventrella izvišeće o izjavama zastupnikah izvanjskih občina kotara. Veli, da ima mnogo neurednosti na listine. Kod nekijh, al samo

kod manjega diela njih, manjka porez pojedinih birača, a to da bi moralo biti ubilježeno. Za izbor u svih občinah, osim Kastva, ustanovilo se je ure. svršetka izbora, dočim to nebi smjelo biti. Sve listine da su bile sastavljene samo u jednom uzorku, a da bi moralo biti u dvih.

Prelazec na utok Vincenza Dubrovčica veli da mu prvi prigovor nevalja, jer da su listine u občinah, gdje su gradska i seoska izborničtva, posve u redu sastavljene. Drugi prigovor veli da stoji, t. j. da na listinah svih občinah — osim Podgrada i Veprinca — neima potvrde izbornoga komesara, kako da ju tobož zakon predviđa. Nego i ta mu je šepava, jer se nigdje nekaže, kojim bi načinom imala listine potvrđene biti. Radi tih neurednosti da bi odbor morao predložiti, da se izbor uništi — veli s jedne strane. S druge strane pako, uzv. u obzir da se kod samoga izbora niti fiducijara niti zastupnika nije dogodila nikakva neurednost, da su u velikoj većini občinah izabrani bili fiducijari jednoglasno, bez protustranke, da su i sami zastupnici bili izabrani jednoglasno bez protokandidata, te da su se prije, spomenute neurednosti dogodile samo krivnjom c. kr. oblasnih i konačno i kad bi se uništio izbor i novi raspisao, stalno bi se isti rezultat postigao — predlaže, da se izbor zastupnika Vjekoslava Spinčića i Matka Mandića u izbornom kotaru Voloskoga i Podgrada odobri.

Kako misli manjina o izborih?

Govor dr. Laginja.

Iza pročitana izvištaja zastupnika Ventrelle, oglasila se za rieč dr. Laginja i progovori najprije hrvatski pak talijanski. Mi ćemo njegov govor donieti u cjelosti, a ovdje navadjamo samo sljedeće:

Kod svih izbora dogodilo se je jednakih ili sličnih neurednosti kakov se

navadja kod ovoga izbora, tako da, kad bi se po njih sudilo izbore, moralo bi se sve uništiti. Ako se je ostalih već 27 odobrilo, ima se i hoće se stalno i ova dva, što su u razpravi, a i onaj dra. Stangera, koji ima još doći u razpravu. U koliko bijaše u obće pogriješaka kod svih izbora, neima se to pripisati toliko ni jednoj ni drugoj strani, nego najviše su slavu, koji u pokrajini vlada.

Prihvata ovu priliku, da u ime svoje i stranke, kojoj pripada izreče nekoje obćenito nazore glede izbora i izbornoga prava. Izborni zakoni, koji obćinski toli pokrajinski, potiču nam od neprijateljske Šmerlingove ruke, stari su već preko četrdeset godina, neodgovaraju duhu vremena. Dadu se natezati kako se hoće. Izborni zakoni valja da budu stalniji, i jasniji. Dok se i u koliko porez uzima temeljem izbornoga prava, ima se ga jednako mjereno uporabiti. Valja ga pak i proširiti. Mora se uvesti barem petu kuriju kao i za carevinsko vieće. Valja uvesti izravne izbore. Njegova stranka smatra jednom glavni zadaća nove zakonodavne dobe, preuredjenje izbornih zakona u rečenom smislu, i najavljuje to već sada.

Dr. Laginja govorio je jasno i mirno, kako to on znade. Kad je govorio hrvatski, bućili su nekakvi ferkalasi, stalno djaci, na galeriji. Predsjednik jih je opomenuo. Laginja je počeo pak govorio mirno dalje. Ferkalasi, liepi broj njih, su onda lupajuć izlazili. Predsjednik je za njimi vikao, da netreba tako lupati. Onda zavladao je priličan mir.

Već hrvatski govor slušali su razni i talijanski zastupnici pozorno. Kad je stao talijanski govoriti, onda su ga slušali svi. Svojim govorom metnuo jih je u veliku neprikluku. Hodili su jedan do drugoga i nješto su si šaptali. Kao da su htjeli reći: Pretekli su nas, pametniji su. Kad je dr. Laginja svršio, oglasio se je za rieč dr. Bartoli. Osvrnuo se je skoro na sve što je

dr. Laginja rekao, i u glavnom pristao na njegove nazore. Talijani da se netrebaju bojati proširenja izbornoga prava, ako uzmu u obzir uspjeh izbora pete kurije za carevinsko vieće. No, no! I dr. Bartoli znade kako su se ti izbori provadjali. Znade također da ni prvi ni drugi izbor pete kurije u zastupničkoj kući nije još potvrđen, da ima proti njim mnogo i temeljnih prosvjeda. U ostalom neki prodju kako mu drago, nevalja se žrcati proširenje izbornoga prava. Narod može biti prevaren, zaveden, podkupljen, jedan dva put, al će i k sebi doći, ipak neodvisno i samostojno birati.

Na to se je glasovalo o izboru najprije Spinčića pak Mandića, i sav sabor je glasovao, da se njihov izbor odobri.

Podpore istarskoj mornarici.

Većina prima predlog, da se uzme na znanje račun predložen od c. kr. pomorske vlade za god. 1901. o poslovanju i uporabi dohodaka, proizlazetih iz zaklade Frana Josip I. za podpore istarskoj mornarici. Taj račun se je razpravljao, bez da se je hrvatsko-slovenskim zastupnikom dalo prilike da unj zavire i bez da znadu kakov je.

Obračun zaklade vatrogasaca za g. 1901.

Zaklada ta imala je rečene godine dohodka u novcu 12.762 krune, a u spremahu 10.000 kruna; troška pako 8868 kruna, tako da njoj je koncem prošle godine ostalo 3894 krune u novcu i 10.000 kruna opremah. Obračun se prima bez razprave.

Obračun mirovinske zaklade pokrajinskih činovnika za g. 1901. i proračun iste zaklade za g. 1902.

Zaklada imala je svršetkom prošle g. K 820 u novcu i 45.000 nominalnih u predmetih. I taj se obračun odobrava bez razprave.

uz želju, da se novac, koji bi se bio u to potrošio, dađe našoj družbi. Nije li liepo i dično biti Hrvatom, uz takovu braću i takove prijatelje?

Predlanjska upravna godina nadmašila je prihodom sve dojaškostje, a minula upravna godina 1901. prestigla je i nju. Nego uza sve to mi smo jošte daleko od one visoke glavnice, koja bi nuždana bila, da se priskoćiti i u ponajglavnijim potrebama družbe naše, što će biti razvidno iz narednoga odsjeka ovoga izvištaja.

I time prelazimo na drugu granu djelovanja našega Ravnateljstva i molim slavnu skupštinu, da nas dojaškostjom dobrohotnošću sledi i na tom putu, koji vodi našu družbu izravno k postignuću njenih ciljeva. Naša je družba ustanovljena za to, da u našoj Istri diže hrvatske škole, i samo od sebe sledi, da je naše Ravnateljstvo posvetilo i u prošastoj upravnoj godini najveću pažnju upravo toj krajnjoj svrsi naše družbe. (Nastavak sledi.)

PODLISTAK

ostaj tajnika Viktora Cara Emima.

na glavnoj skupštini „Družbe sv. Cirila i Metoda“ dne 12. junija 1902.

(Nastavak.)

Medja najvjernije i najbolje prijatelje družbe treba svakako ubrojiti predloga gosp. Guglera, biskupa u Zagrebu. Sni taj gospodin sjeta se redovito ga Rožica naše družbe liepim i znatardarom, ali on joj znade priskoćiti u i drugim prilikama, o čemu su se i dično „Obzora“ mogli uvjeriti i dana. Zgodna je ovo prilika, da preom i presvjetlomu gosp. biskupu ljeomo odavlen najsrdačniji pozdrav, i mu iz dubine zahvalnih naših srca. Bog poživio biskupa Guglera, i (Dvoim zaori utnebesni: Zivio Gugler!)

družnice, koji je u družbinu korist priredio sjajan i koliko s moralnoga toliko i s materijalnoga gledišta upravo uspio ples. Od toga plesa unišlo je u Družbinu blagajnu oko 2000 kruna. Čast i slava dičnim Dubrovčanima! Nadalje kao svake godine tako nas je i lanjske godine obdarilo više naših novčanah zavoda u Hrvatskoj, u koju svrhu smo se mi i ove godine obratili posebnom okružnicom na sve odbore pojedinih novčanah zavoda, u čemu nas je svojimi divnim perom pomoglo i naš slavni publicista gosp. Dinko Politeo. Od srca mu hvala!

Kad se spominju prijatelji naše Družbe ne valja zaboraviti na veleuč. g. Slava Dragića, profesora u Zagrebu. Taj velevedni gospodin poznat je sl. skupštini iz blokova, kroz koje je našoj Družbi unišla liepa svota novaca. U obće nema zgrade, koju taj g. ne bi prihvatio da koristi našoj družbi. Bog ga poživio! A tako je našu družbu zadužio i vieuč. g. Andrić, profesor u Zagrebu, koji je poklonio družbi sav čisti prihod svoje liepe knjižice „Značenje Marka Marulića“.

Proračun za god. 1902. izkazuje potrebu i pokriva jednako i to u svoti od 25.640 kruna, a sastoji iz vlastitih dohoda u svoti od 3012 kruna i iz doprinosa iz zemaljske zaklade od 22.630 kruna. Većina prihvaća obračun i proračun.

Obračun zaklade bratovština njegovda benečanskih za g. 1901.

Većina prima sljedeće predloge:

1. odobrava se obračun zaklade bratovština, nalaze se u pokrajinskoj upravi, koj obračun bio je zaključen koncem god. 1901.:

sa ostatom u novcu kruna 5131; sa konačnim aktivnim stanjem u predmetih, u vrijednostih od kruna 1,11900; sa konačnim aktivnim stanjem u računu posuda od kruna 343900; sa probitkom u računu kamata od kruna 3363;

u računu probitci i štete sa probitkom upravne god. 1901. od kruna 8883, a u bilanci sa aktivom od 1,378401 kruna i jednakim pasivom, sastavljenim iz zakladne glavnice od kruna 1,318851;

kruna 15.032, što se duguju raznim bratovštinskim upravama za kamate i iz pomnoženja zakladne glavnice od kruna 44517;

2. poziva se zemaljski odbor, da sastavi pravilnik uprave zaklade bratovština za cijelu pokrajinu i za pojedine bratovštine.

Proračun jubilarne zaklade Frana Josipa I. za god. 1901.

Taj račun zaključuje se u god. 1901.: u račun blagajne sa ostatom u novcu od kruna 1097;

u računu vrednota sa konačnim aktivnim stanjem nominalnih kruna 8000; u računu posuda sa konačnim aktivnim stanjem od kruna 26140;

u tekućem računu sa aktivnom saldom od kruna 20.000;

u računu kamata sa probitkom od kruna 1971.;

u računu probitaka i šteta sa ukupnim probitkom poslovanje god. 1901. od kruna 2122;

u računu glavnica sa konačnim povećanjem od kruna 6675;

i konačno u bilanci sa aktivom od kruna 56.675, i jednakim pasivom.

Pošto je odnosni izvištelj pročitao svoj izvještaj, dobi riječ zastupnik dr. Matko Trinajstić, koji reče: Nisam si izmolio riječ, da iznašam mane ili da prigovaram brojkam predloženom nam računa i bilance. To bi mi vrlo teško bilo, jer mi od manjine, koji smo prošli svim parlamentarnim pravilom bili izključeni od svih odbora, neimamo načina ni zgrade, da račune izpitamo te njihovu izpravnost i točnost utvrdimo.

Uzeo sam riječ samo za to, da konstatajem i danas pristranost i nezakonitost postupka našega zemaljskoga odbora.

Lani sam pokušao taj postupak, jer je uzkratio svaku podporu i svaki zajam hrvatskim i slovenskim štedionam i zajedničkim zadrugam ili posudionicam, a ove godine moram to isto kazati, jer su nas došli novi slučajevi, koji dokazuju, da zemaljski odbor neće da krene s pusta, kojim je udario.

Molite su posudu zajmovne zadruge iz Baške i Vrbnika, pa se je od obih pitalo neka podnesu pravila u talijanskom prevodu i neka izstupe iz nadzorstva istarske posujilnice.

Može se razpravljati o tom, jeli pravo ili nije, da se jedna posujilnica melne pod nadzorstvo druge posujilnice i može se navesti razloga i za i proti; ali nedvojbeno je, da se kosi sa temeljnim zakoni naše države zahtjev, da se u Istri pita sa strane zemaljskog odbora od hrvatske ili slovenske stranke prevod pravila ili spisa u hrvatskom ili slovenskom jeziku sastavljenog.

Zemaljski odbor bi to morao dobro znati, jer ga je u tom dala moja rodna vrbnička občina poučiti od c. kr. upravnog sudišta, koje je izreklo, da on ne samo da nemože pitati prevod spisa hrvatskim jezikom spisana, nego da ga mora primati i pače u tom jeziku i riješiti.

Zemaljski odbor dakle, znalce krnji naša na temeljnim zakoni utvrdjena prava, a to sve samo za to, da nam ništa ne dade, a talijanske zajmovnice da i prekomjere odbari.

Dok on fako ovdje postupa, dote naručuje u Beču grozomorne interpelacije na vladu, jer se ona usudila dobaciti mrvicu našim zajmovnicam. Neću uzeti u obranu vladu, jer to nije i nemože biti moj posao, al ako je ona što dala, dala je valjda samo s toga, što je uvidila kako zemaljski odbor nezakonito i pristrano postupa, i što je uvidila, da i naše zajmovnice trebaju podpore, i da su one te podpore vrijedne, jer stoje na čvrstom temelju, i jer dieleć zajmove, negledaju na to, kakve je političke vjere onaj, koji zajam pita, nego samo jeli kredita potreban i vredan.

Pristrani i nezakoniti postupak zemaljskoga odbora je obezbeženje, koje jubilarna zaklada nosi, imena našega prejasnoga vladara, koji si je postavio geslom: „viribus unitis“, i koji je svojim ministrom opetovno puta odbrusio: „hoću mir med mojim narodi!“ Postupak zemaljskog odbora se protivu intencijam i nam ili našim, koji smo za ovu jubilarnu zakladu također glasovali, protivu se namisli prejasnoga vladara, koji je dozvolio, da se zaklada njegovim imenom krsti — i protivu se ustanovam temeljnih državnih zakona, iza to mi od manjine, neodobravajuć, pače kudeć taj postupak, neodobrujemo niti predložene nam račune. (Živio! na klupah manjine.)

Pomoć udova m.

Odlučuje se, da se produlji darovnicu Mariji udovi Legovich iz Poreča — dar od 50 kruna za njezinoga sina Benedikta.

Molbu udove Cilke, udove Mogorovič za povećanje mirovine — izruča se zemaljskomu odboru sa preporukom, da ju dobrostivo u obzir uzme.

Oba ova zadnja predloga bila su primljena jednoglasno. Isto tako tri druga za prelaz na dnevni red.

Tim bijaše izrpljen dnevni red i predsjednik ureče sljedeću sjednicu za subotu dne 5. o. mj.

Na početku prvog zasjedanja nove saborske periode zanimati će bez dvojbe mnogoga poznati bar po imenu novoizabrane zastupnike na zemaljskom saboru Istre:

Andrijić A., župnik, Baška.
Bartoli dr. M., odvjetnik, Rovinj.
Belli dr. N., odvjetnik, Kopar.
Bennati dr. F., odvjetnik, Kopar.
Bubba dr. J., c. kr. bilježnik, Piran.
Campitelli dr. M., zem. kapet., Rovinj.
Chersich dr. I., odvjetnik, Cres.
Cleva dr. I., liečnik, Pula.
Costantini dr. F., odvjetnik, Pazin.
Davanzo Andreja, načel., Cittanova.
Franzin J., posjednik, Vodnjan.
Kompore J., župnik-dekan, Osp.
Kozulić S. K., posjednik, Lošinj.
Laginja dr. M., odvjetnik, Pula.
Mandić M., urednik, Trst.
Mianich Aur., posjednik, Višnjani.
Marchetti Eug., načelnik, Izula.
Polesini dr. J., odvjetnik, Poreč.
Rizzi dr. Lj., odvjetnik, Pula.
Sbišć dr. T., liečnik, Poreč.
Spincić V., profesor, Opatija.
Stanger dr. A., odvjetnik, Volosko.
Tomasi Ag., posjednik, Motovun.
Trinajstić dr. D., odvjetnik, Pazin.
Trinajstić dr. M., odvjetnik, Buzet.

Vareton dr. Vilh., odvjetnik, Pula.
Venier dr. S., odvjetnik, Buje.
Ventrella dr. Al., odvjetnik, Piran.
Vidulich I. S., c. kr. bilježnik.
Zarotti N., posjednik.
K tomu imadu virilni glas na istarskom saboru biskupi krčki, porečki i tršćanski.

IV. sjednica.

Čita se zapisnik III. sjednice i odobri. Marchetti je bolestan;

Izpričali su se Mianich, Ventrella, Laginja i Kozulić.

Costantini i drugovi pitaju vladu jeli njoj poznato loše stanje luka u Plominu i da li je voljna popraviti.

Bartoli i drugovi stavljaju interpelaciju na c. kr. vladu proti sinodu obdržavanom u Krku i njegovim odlukam obzirom na negdanju osorsku biskupiju.

Davanzo izvješćuje u ime agrarnog odbora o obračunu zem. agrarne zaklade za 1901.

Mandić kritizira upravu agr. vieća i u obće rad zemaljskoga odbora te iziće kako vladajuća gospoda i u ovih čisto gospodarskih stvarih tjeraju politiku u prilog potalijančenja Istre, a na štetu velike većine pučanstva, istarskih Hrvata i Slovenaca. Za istinitost te svoje tvrdnje navadja sijaset primjera i zaključuje, da će on i njegovi drugovi glasovati koli za ovaj obračun toli za proračun iste zaklade za god. 1902.

Za cijeloga njegovoga govora micali su se amo tamo zastupnici većine, a na galeriji vukli su stolice, drsali nogami, vikali i šukali zaglušno.

Predsjednik blago opominje, moli, da budu mirni, pak veli: neka budu pristojni i tako je pošlo dalje a predsjednik niti da bi kušao izprazniti galeriju.

Kod proračuna iste zaklade za 1902., o kojem izvješćuje dr. Polesini, govori Davanzo. Iz državnoga proračuna navadja brojke, usljed kojih se slabo podupire poljodjelstvo u Istri. Ima i dosta dobrih podataka, koje bi mogao svatko potpisati, ali jedno je osobito, na što nisu mogli sutići zastupnici manjine. Predbacio je naime vladi, što mimoilazeć kulturno vieće, podupire hrvatske gospodarske zadruge.

U ime manjine oglasio se je dr. D. Trinajstić izićeć, kako je nužno, da vlada podupire mimo kulturnoga vieća hrvatski i slovenski živalj, pošto ono vieće posve zanemaruje.

Za toga govora bučilo se je još jače, nješto medju zastupnici a na galeriji upravo grozno.

Predsjednik je jednom opomenuo, pak drugi put, pak treći put reče: rekao sam da se nesmije buniti razprave.

Za te buke i takovih neuduznih opomena, na koje se galerija obazirala nije, doviknuo je Mandić predsjedniku: „Na galeriji Vas drže za buratina i za pulcinella“, na što se predsjednik obazreo nije.

Na to su predsjednika pozvali Spincić i dr. Trinajstić, da učini red, a on im odvratio, da se oni nemaju ništa pačati, pozvav ih: „parino in lingua che intendiamo“, na što mu Spincić dovikne: to je predsjednik, imenovan od c. kr. vlade. Bilo je još toga, što ćemo kasnije opisati, za sad sponinjemo još, da je Bartoli predložio, da predsjednik pozove Mandića na red, jer da je tobože rekao, da je buratin i pulcinella. Mandić hoće da razjasni stvar, al mu predsjednik neda i zastupnici većine vieću, da nedopusti govoriti, na što je postalo grozno lupanje na klupah manjine, tako da se nije u sabornici ništa čulo. U toj buci držala je većina ruke da tobože glasuje za predlog Bartoli-ev. Bika bijaše takva, da je predsjednik natukao na glavu cilindar i prekinuo sjednicu.

Posle otvorenja sjednice daje riječ Mandiću, koji mu odgovori, da neima ništa dodati onomu, što je rekao.

Medjutim bila je konačno i galerija izpražnjena, pošto je Bennati nješto predsjedniku prisaptnuo.

Dr. Bartoli postavio je prešan predlog, da se ljudi u vrijeme poljskih radu nezovu pod oružje, prešnost i sam pred prihvatil sav sabor.

Dr. Bubba izvješćuje obširno o računu zem. zaklade za god. 1901., opravda ogromne troškove, koje nosi pokrajina u mnogom potrebnu i bezpotrebu.

Od naših oglasio se kod tog obračun Andrijić. Za cijeloga njegovoga govt vladao je podpun mir. Govor ćemo i knadno probićiti.

Iza toga riešile su se jošte neke manje stvari al se dnevnog reda nije crpilo.

Buduću sjednicu urekao je predsjednik za utorak (danas) u 10 sati u jutro.

Glavna skupština zlosretne „Lega Nazionale“

Predprošle nedjelje obdržavana bij u Trstu godišnja glavna skupština talij skoga društva „Lega Nazionale“, kojoj glavna i jedina svrha raznarodjenje u djece u Istri i u obće u našem Primot. j. u Istri, Trstu i u Goričkoj. Za skupštinu buhjnali su talijanski listovi k mjeseca neprestano, dnevnice, onako carlatansku, kako to samo Talijani zna

Na skupštinu došlo je odaslanika družnicah iz Istre, Goričke, Dalmacij južnoga Tirola. U Trstu učinise gostov sjajne priprave za doček, pogoštenje i: bavu na teret gradske blagajne.

Posebni odbor dočeka je goste, i su dolazili željeznicom i parobrod.

U 10 sati posjetili su gostovi nanička u gradskoj viećnici, u 11½, bij skupština u kazalistu Verdi.

Nakon predsjednikova nagovora p čita tajnik svoj izvještaj o djelov društva. Iz toga doznajemo, da je druž otvorilo do sada pučke škole: 1. u Ist Vabriga, Hum, Rabac, Sv. Kolomban, Nedilja-Kaštelir, Zrenj; 2. Dalmaciji: banasi, Šibenik i Split; 3. u Goričk devin i Podgora; 4. u tršćanskoj okol Sv. Kriz. Šest „Leginih“ škola u Istri lazilo je zadnje školske godine u sve 636 djece. Suvršno bi bilo dokazivali k su to ogromnom većinom hrvatska i: venska djeca.

Dječja zabavista ustrojila je „Le do sada u Arbanskih, Cereriji, Davi Ločniku, Podgori, na mostu Soče, Pazi Sv. Krizu, Sv. Nedilji i Šklednju. Ta havišta polazilo je ove godine preko djece. Osim ovih škola otvoriti će „Le čim prije škole u selu Matokanci kod I vinja i u Sv. Lovreću kod Kormina.

Svih djaka bijaše u „Leginih“ zavo 1817 te u večernjih skolah 221.

Za gradnju skolah u Vabrigi, Sv. dilji-Kašteliru, u selu Matokanci, u Rab na mostu Soče, u Sv. Lovreću, u Art nasih i u Splitu potrošilo je druž 165.446 kruna.

Zasnovane su nadalje škole i za višta u selu Kmeti (občina Humak), u šanu i Cresu.

Godišnjih izdataka imade „Lega zionale“ 75.000 kruna, od čega otpada učitelje, vjeroučitelje itd. 40.000 kruna. Učitelji uživaju plaću od 1440 kruna.

Podpore kandidatom učiteljstva i goslovom izdalo je društvo g. 1900. i 19 ukupno 27.417 kruna.

„Lega Nazionale“ broji u svemu podružnicah, od kojih otpada na ju Tirol 47, a na Dalmaciju 12. Ovo podružnica dalo je zadnje dvie god družtvu ogromnu svotu od 120.000 kruna. Sam grad Zadar dao je 1901. god 25.889 kruna, a 450 zadarških grad doprinajaju već više godina mjesечно kruna. Ovo je doista skoro nečuven mjer rodoljublja i požrtvornosti.

o i galerija
jesto pred.
rešan pred
kih radnja
am predlog
irno o ob
1901., da
e nosi po
zpotrebau
g obračuna
ga govora
čemo na
Ste nekoje
da nije iz
predsjed
i u intro
ina
onale
ana bijas
na talijan
*, kojoj
enje nas
Primorje
koj. Za t
listovi kru
onako p
jani znađu
slanika po
Dalmacije
gostovor
stenje i za
goste, ko
odi.
lovi nače
11%, bija
ovora pro
djelovan
je družt
1. u Istri
omban, S
nacija: A
Goričke
koj okolici
u Istri p
e u sve
zivati ka
tska i s
je „Leg
je, Devic
je, Pazic
u. Ta
preko
e „Leg
će kod R
rmina.
ih“ zavo
I.
i, Sv.
i, u Rab
u, Arh
je družt
tole i za
umak), u
„Lega
a odpada
000 kru
kruna.
glavstva i
1900. i 19
svemu
da na j
2. Ovo
dvie go
0.000 kru
1901. go
kih grad
njesečno
nečevn
sti.

Prihoda je imala „Lega“ (odio adri-
čki) 1900. god. K 93.469-87, 1901. god.
76.568-20.
Društvena imovina iznašla je kon-
god. 1901. K 280.017-22.
Prvih 10 godina unišio je u družt-
u blagajnu:
odio adrijski K 742.963
trentinski 116 207
dalmatinski 202.592
Ukupno K 1.061.763

Na skupštini bijaše prihvaćena poznata
polacija za ustrojenje talijanskog sveu-
čista u Trstu.

Predsjednikom sredinog družtva bi-
se izabran odvjetnik dr. N. Taddei iz
renta.

Poslije skupštine bijaše svečan objed
prostorijah talijanskog gombalačkog
družtva. Kažu, da je objedu prisustvovalo
00 osoba. Kad je vino ugrijalo glave go-
rorio se svega i svašta, što nebi govor-
nikom drago bilo da dodje na javnost.

Na večer sastase se gosti na sjajno
zavijeljenom velikom trgu. Grad je po-
stio gostove na viećnici; na trgu saku-
lo se veliko mnoštvo naroda oko sjajno
zavijeljene talijanske kraljevske
trane pod kojom su igrane razne glazbe
om o l j u b n e komade. Tuj da je došlo
do sukoba između irrendentaša i soci-
jalista.

Mi smo hotimice obširnije izvijestili o
ogubnom za nas djelovanju ovoga družtva
nebi ovim potakli sve prijatelje naše za-
ustene a silno izložene dječice, da njoj
risikoće na pomoć obilatimi milodarima.

Sa „Legom“ nemože se natjecati naša
Družba“, jer su njezini dohodci skromni,
očim raspolaže prva sa stotinami hiljada
kruna. Ipak može i naša plemenita „Družba“
mnogo prepričati, budu li njoj pritalci na
pomoć svi prijatelji istarske sirotinje.

Našim gradovima, našim mučnikom
preporučamo toplo, da se ugledaju u
doista krasan primjer grada Zadra i nje-
govih uzorno požrtvovnih talijanskih gra-
đjana. Kad bi bilo kod nas i deseti dio
one požrtvovnosti!

U zemaljskih sabora.

U istarskom saboru došlo je
posljednjoj sjednici od subote do takvih
ablaznih, kakvih još taj sabor doživio
nije, premda ih bijaše jurve svakakvih.
ablazni izazvao je sam predsjednik, kojim
kada občinstvo na galeriji i koji nezna-
je neće da stiti ugled zastupnikah i sa-
ora proti razkalašenom i nepristojnom
onašanju občinstva na galeriji. Hrvatski
zastupnici bijahu neprestano pričeñi u
sršenju njihovih dužnosti i prava od
frane občinstva, što su dugo mirno snal-
ali dok ih nije zapustila strpljivost te su
odlučno zakročili na obranu svoje časti i
ugleda sabora. Tada tekar našao se je
predsjednik ponukanim te je dao izpra-
zñiti galeriju, na što je odmah u sabornici
zavlađao mir i red.

U tršćanskom saboru prihva-
tila je talijanska većina novu zakonsku
osnovu izbornoga reda nepomjenjenu uz-
orkos temeljitom i opravdanom dokazi-
vanju slovenskih zastupnika o njezinjoj
stranosti i nevaljanosti. Slovenska ma-
jina branila je i zagovarala odlučno koli-
glavnoj toli u podrobnoj razpravi sta-
vovište pravednosti i prave slobodoum-
nosti, nu za te krieposti neznaju Talijani,
kad imadu u misli, da potlače i unište
udja prava.

U dalmatinskom saboru pod-
nesoše u sjednici od dne 4. o. mj. zastup-
nici raznih stranaka u svemu, 39 interpel-
lacija na vladu. Prihvaćen bijaše predlog
zastupnika Zarića, da se stope sva paro-
brodarska družtva Dalmacije u jedno, ko-
jemu bi imala vladu pružiti visoku državnu
podporu.

Prihvaćen bijaše nadalje predlog za-
stupnika Prodana i drugova, da se u bu-
duće polaže svečano obećanje hrvatskomu
kralju, mjesto caru i kralju kako bijaše
do sada. Proti predlogu govorio je na-
mještnik barun Handel i talijanaški za-
stupnik Krekich.

U českom saboru upravio je za-
stupnik dr. Baxa pismo mladočeskomu
klubu, kojim moli taj klub, da podupre
njegov predlog, koji traži, da se službeno
priobči českomu saboru vijenčanje pristo-
lonasljednika nadvojvode Frana Ferdinanda
i s tim skopčano promjene u priestolona-
slijedstvu.

U moravskom saboru stavio je
česki zastupnik Kondela predlog, da se
provede svuda u zemlji jezikovna ravno-
pravnost.

Zastupnik Perh pozvao je vladu, da
povede pregovore sa upravom sjeverne
željeznice, koja bi morala doći godine 1904.
u državnu upravu.

U galičkom saboru potužio se
u sjednici od dne 5. t. mj. zastupnik Sta-
binsky, što nije došao njegov prešni pred-
log glede progona Poljakah u Pruskoj sav
u brzopisni zapisnik one sjednice.

Zastupnik Rotter stavio je predlog, da
se podučaje u realnih skolah Galicije ta-
kodjer litinski jezik.

Zastupnik Barwinski pozove vladu, da
podnese saboru novu zakonsku osnovu,
kojom bi se blažije utjerivalo poreze i
namete.

U Tropavi (Šlezija) prihvaćen bi-
jaše u saboru predlog, kojim se pozivlje
zemaljski odbor, neka učini potrebite ko-
rake kod pozvanih na to čimbenika, da
bi vojnici služili samo 2 god. i da bi se
vojnikom pružila u službi polakšica.

U štajerskom saboru prihva-
ćen bijaše predlog zastupnika Hofmanna
pl. Wellenhofa, kojim se pozivlje vladu,
da stiti gospodarske probitke Cislajtanije
povodom sklapanja nagodbe sa Ugarskom.
Pozvav se na poznati govor ministra-
sjednika dra. Koerbera — reče, da bude
li znao ministar onako odlučno provesti
svoje osnove, kako ih je odlučno zagova-
rao u gospodskoj kući, steći će velikih
zasluga za Austriju.

Pregovori njemačkih i talijanskih za-
stupnika u tirolskom saboru vode
se mirno glede talijanskih zahtjeva. Od-
nosni odbor prihvatilo je velikom većinom,
da bude sjedište talijanskoga odiela ze-
maljskoga školskoga vieća u Trentu. Za
nekoje nejasne poslove zem. skol. vieća
biti i nadalje to vieće zajedničko.

Dok traju dogovori u odboru a zah-
tjevih Talijana, dotle kane talijanski za-
stupnici sazvatli na raznih mjestih više
skupština, da doznaju na taj način za
mnjenje naroda glede njihovih zahtjeva.

Sjećajte se
„Družbe sv. Cirila i Metoda“
za Istru

Dužnici pozor!
Tko od naših dužnika neželji,
da mu budućim brojem nastavimo
daljne biljanje lista, neka kretom
pošte podmiri barem prošlogodišnju
predplatu, inače će imati uz sra-
motu — pozvati čemo jih naime
podpunim imenom na podmirbu —
takodjer i nepotrebnih troškova!

Franina i Jurina.

Fr. Molim te Jurino povej mi ča je ta
„vakalanda“ u Vabregi?

Jur. To ti je tako moj Frane: Jedan dan
neki Kamaličev hlapac je mlatiya
svoga sina, koj nije stia ni po Bogu
ni po vragu i leginu skolu, i je vrišća:
Ako ćeš me ubiti cako moj ja u
Vaklandu ti ga negrem.

Fr. Zašto pak djeca bize iz te skoji kako
janci i teleta izpred macela.

Jur. Ač vide one krvave zide na koje jih
savrin trupa hita, drma kao prodano
meso pak bizi koj brže mora u našu
skolu i tako legina skola je došla na
30 skolari, a naša sv. Cirila i Metoda
poskočila na 70.

Neki je napisal na zid: la va Ka-
lando i tako sada je krstena „Vaka-
landa“ po sve vieka. A u kratko
vrieme moći će lega napisati: Casa
d'affittare.

Fr. Bog te usliši Frane — Amen. I to
su populnivoi trè quarti della popo-
lazione di Abrega?

Jur. A da ač je brojja macke, tovary,
svinje i svu svojju luteransku čejad.

Fr. Ča biš rekal Jurino, koliko vremena
te bit oni dva leprnaški suci onako
bogati?

Jur. Dokle fine izbiri.
Fr. A potle?
Jur. Srebat te kašu kako i mi.

Pogled po Primorju.

Puljsko-rovinjski kotar:

Izvičeo e. kr. državog gimnazija
u Pall za školsku godinu 1901./1902.
kaže, da je isti posjećivalo 169 djaka, od
kojih se po narodnosti diele 38 medju
Niemce, 96 medju Talijane, 24 medju
Hrvate, 11 medju Slovence. Maturi se
podvrglo 10 djaka, i to 8 domaćih te 2
izvanjska. Položili su ju odlikom: A bra-
mić Mihael (Hrvat), Parentin Petar
(Talijan), Wolf Albert (Niemac); zrelimi
bijahu proglašeni Krkoč Franz i Selan
Eduard (oba Slovenca), popratak za dva
mjeseca imadu 4, i to: jedan Hrvat, jedan
Slovenac, jedan Njemac te jedan Talijan
(izvanjski). Posve propao 1. Hrvatski tečaj
je polazilo 42 djaka, talijanski 57. Kako
se vidi, medju maturanti bijaše većina
Slavena.

Opet ravnopravnost na e. kr. pošti.
Na našu zadnju viest pod tim naslovom
primili smo podpuno vjerodostojno oba-
vištenje, da se je onaj slučaj dogodio ne
iz zlobe ili mržnje već jedino radi nesmo-
trenosti činovnika, koji u naglosti i ohi-
losti posla nije opazio pogriješku. Tomu
razjašnjenju vjerujemo tim više, što je
dotični činovnik podpunoma vjest hrvat-
skomu jeziku. — Da se takovo pogriješke
kod manipulacije sa tiskanicama u bu-
duće nedogadjaju, dobro bi bilo, da slavno
ravnateljstvo uvede za Istru u obće
jedino trojezične tiskanice kao što
to biva u Dalmaciji. Neuveđe li slavno
ravnateljstvo trojezične tiskanice, koli za
Hrvate toli i za Talijane i Niemce, po-
duzeti čemo potrebite mjere, da neće niti
hrvatske stranke primati takovih tiskanica,
gdje će biti tiskan talijanski jezik.
Zašto moraju upravu Hrvati trpiti na tis-

kanicam i talijanski jezik, kada Ta-
lijani neće da trpe hrvatski?
Akoprem su Talijani povlašćena rasa u
Austriji, ipak se to neslaže sa ravnoprav-
nošću. Zakon mora biti za sve jednak!
Kada bi se uvele trojezične tiskanice za
sve u obće, koliko bi se činovnikom pri-
štedilo posla, a predstojnikom raznih neu-
godnostih!?

Iz Kanfanara: Ne znam tko Vas je
gospodine uređnici, onako netočno oba-
vjestio o dogodjajih u Kanfanaru, da se
je naime i ove godine obdržavalo svibanjsku
pobožnost u tal. jeziku, ali to nije istina.
Ako je već netko htio spomenuti nešto o
zalostnih odnosajih, još zalostnijeg nam
Kanfanara, mogao i morao bi bio to uti-
niti onako — kako ide. Svibanjska se po-
božnost nije obdržavala u talijanskom je-
ziku, jer je p o p r d i l i nisu htjeli. Biskup
je naredio bio, da se drži za nas u 6 ura
poslie podne, a za „Talijane“ u 5 ura
poslie podne. Ponizni i pobožni Krnjeli i
njihove podrepnice, te s njima skupa
vredne „figlie di Maria“ ne zadovoljiše se
time, te tako izostade talijanska „pobož-
nost“. A zašto ne htjedose „Talijani“
pobožnost u 5 sati?

Da Vam pričam od početka, pak —
do kraja, kako se je „nekada“ uvelo tal.
„pobožnost“. Nije to bilo nekada, već je to
bilo pred par godina, kad su ovdje bivale
neke „siore“ iz Pule. Došlo su bile „raz-
friskati“ si mrmoriju. Prhtjelo im se po-
božnosti u njihovom jeziku, jer da hr-
vatski ne razumiju. Mi bismo stavili glavu,
da tim „šoram“ nebi bilo nikad ni na
kraj pameti došlo, da im nisu te u glavu
utuvile takozvane „figlie di M.“ Te „siore“
iz Pule posle su na to k pokoj g. plo-
vanu i gle! Ovaj im udovolji. Uvede se
talijanska „pobožnost“; i to u 7 ura u
večer, a za nas u 6 ura u jutro. Da Vam
već unapried rečem, mi smo dolazili u
večer, jer je 7. ura najprikladnija za nas
težake. U jutro u 6 ura bili smo na polju
za svojim poslom. Mi smo dakle bili pri-
siljeni prisustvovati talij. pobožnosti. Tu
Vam se je molilo talijanski, s orgulja se
je razliiegalo pobožno pjevanje još pobož-
nijih „figlie di Maria“. Kad bi došle van
iz crkve, sve blažene bi znale: „Questo
ne xe l'unica ora de divertimento che
gavemo a Canfanaro“! Za takove se je
držalo „pobožnost“, a nama se nije htjelo
zadovoljiti samo tim, što smo željeli, da se
prenese za nas u večer, a za „pobožne
figlie“ u jutro. Za koga se je molilo talij-
janski? Valjda za „figlie“, koje su se došle
„divertiti“ u crkvu, pod liepim imenom
„kćerka Marijinih“, ili valjda za „Momola“.
Ta „Momolo“ ne treba pobožnosti; on je
bezgriješna duša, jer na izpovied ne do-
lazi nikada ili malo kada! Već tada pred
3 godine moralo bi se bilo odpraviti tu
famousnu „pobožnost“, ili barem držati ju
u jutro za nje, a u večer za nas. Fraljice
naše mogle bi se jako lahko malo ranije
dignuti i popiti po dva friska jaja, da im
se mrmorija rasfriskka, pak da
onda uzmgnu još ljepše i pobožnije pje-
vati.

Nadošla je i ova godina 1902. i s
njom mjesec svibanj ili maj. Krnjeli, po-
prđili i njihovi hlapci, gnjnsni podrepnice,
htjeli su se i ove godine pozabaviti u kući
božjoj i to „sulle spale dei Croati“. Nije
im poslo za rukom, jer se je tomu opro
gosp. kapelan Višković, koji je bio radi
toga pozvan od biskupa Flappa na oprav-
danje. Tužili ga odmah Krnjeli njihovom
dobrom biskupu. Nadali su se, da će im
poći za rukom, kao onomadne, kad su
Isusovci ovdje propoviedali. Krnjeli po-
stadoše u hip pobožni, te zamolise biskupa
za talijanske propoviedi, jer da nerazumiju
„el croato“, a da bi jako, jako radi spa-
sili svoje griješne duše. Biskup je na to
naredio, da se drži pobožnost za nje u 5
ura poslie podne, a za nas u 6 ura. To
je ono, što sam Vam odmah u početku
rekao. „Talijani“ (colla coda) ne bijahu
zadovoljni, kao za vrieme Isusovaca, kad

